

NOT: Kanuna aykırı olan toplu iş sözleşmesi hükümlerinin uygulanamayacağı hakkında

T.C.
ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI
Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğü

Sayı: E-53773008-622.02-10143562

24/09/2024

Konu: Görüş (Toplu İş Sözleşmelerinin Kanuna Aykırı Olamayacağı)

..... BELEDİYE BAŞKANLIĞINA

İlgi: tarihli ve sayılı yazı.

Başkanlığınızda 4857 sayılı İş Kanuna tabi olarak çalışanlardan emekli olanlara toplu iş sözleşmesi gereğince verilen emeklilik primine ilişkin ilgi yazı incelenmiştir.

Bilindiği üzere, 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 1/D maddesinde, "(A) bendi kapsamına giren personel ile 22.1.1990 tarihli ve 399 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye ekli (II) sayılı cetvelde yer alan personel ve kamu kurumlarında işçi olarak istihdam edilenlerden; emekliliğini isteyen veya emekliye sevk olunanlara, haklarında toptan ödeme hükümleri uygulananlara, emekli iken yeniden hizmete alındıktan sonra cezaen olmamak üzere görevlerine son verilenlere, kendi kusurları olmaksızın sözleşmesi feshedilen veya hizmet sürelerinin bitiminde ayrılan sözleşmeli subay, sözleşmeli astsubay, uzman erbaş ve sözleşmeli erbaş ve erler ile terhis olan yedek subaylara , yedek astsubaylara ve bunlardan görevde iken ölenlerin kanuni mirasçılarında damga vergisi hariç herhangi bir vergiye tâbi tutulmaksızın (12.105) gösterge rakamının memur aylık katsayısı ile çarpımı sonucu bulunacak tutarında tazminat ödenir." hükmü yer almaktadır.

Diğer taraftan, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununun 27 nci maddesinde, "*Kanunun emredici hükümlerine, ahlaka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı veya konusu imkânsız olan sözleşmeler kesin olarak hükümsüzdür.*

Sözleşmenin içerdiği hükümlerden bir kısmının hükümsüz olması, diğerlerinin geçerliliğini etkilemez. Ancak, bu hükümler olmaksızın sözleşmenin yapılmayacağı açıkça anlaşılırsa, sözleşmenin tamamı kesin olarak hükümsüz olur." hükmü bulunmaktadır.

Yine, 1982 Anayasasının 73 üncü maddesinde, "...

Vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülükler kanunla konulur, değiştirilir veya kaldırılır.

Vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülüklerin muaflık, istisnalar ve indirimleriyle oranlarına ilişkin hükümlerinde kanunun belirttiği yukarı ve aşağı sınırlar içinde değişiklik yapmak yetkisi Cumhurbaşkanına verilebilir." hükmü yer almaktadır.

Yargıtay'ın değişik kararlarında da belirtildiği üzere, toplu iş sözleşmesinin emredici hükümleri, iş sözleşmesi taraflarına tanınan sözleşme serbestisini sınırlayan ve çalışma koşullarını belirleyen önemli bir hukuk kaynağıdır. Hukuka ve kanuna aykırı olmadığı sürece toplu iş sözleşmesi hükümleri tarafları bağlayıcı hükümlerdir. Örneğin Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 21/2/1975 tarihli ve E:1975/1040, K:1975/227 sayılı Kararında; "*Toplu iş sözleşmesinin normatif hükümleri objektif hukuk kuralları meydana getirir. Yeni bir toplu iş sözleşmesi yapıldığında da yürürlükten kalkarlar. Yeni sözleşme, kazanılmış haklar saklı kalmak kaydıyla derhal hüküm ve sonuçlarını meydana getirir.*" denilmiştir.

İlgi yazıda, Toplu İş Sözleşmesinin 27 nci maddesinde, "*İşverence işçiye, İş Yasası'nda belirtilen hallerde her kıdem yılı için kıdem tazminatı tavanı tutarında brüt kıdem tazminatı ödenir (tam yıldan artan süreler için kıstelyevm usulü uygulanır). Ayrıca, emekliliğini isteyen veya emekliye sevk olan işçiye iki brüt maaş tutarında emeklilik pirimi ödenir ve bunlardan 27.06.1989 tarihli ve*

*375 Sayılı Kanun Hükümünde Kararname'nin 1'inci maddesinin (D) bendi uyarınca **damga vergisi hariç herhangi bir vergiye tabi tutulmaksızın ödeme yapılır.*** " hükmü yer aldığı belirtilmektedir.

Bu itibarla, 375 sayılı KHK'nın mezkûr maddesinde düzenlenen "tazminat" ile Başkanlığınızda geçerli olan Toplu İş Sözleşmesinde düzenlenen "emeklilik pirimi" birbirinden farklı düzenlemeler olup vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülüklerin muaflık, istisna ve indirim oranlarının kanunlarla belirlendiği göz önüne alındığında "emeklilik pirimi" ödemelerinin "damga vergisi hariç herhangi bir vergiye tabi tutulmayacağı" hükmünün mevzuata uygun olmadığı mütalaa edilmektedir.

Bilgilerini rica ederim.

.....

Bakan a.

Yerel Yönetimler Genel Müdürü